

ЛБ 10
4750

WWW.UPE

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 1. У Сомбору 15. Јануара 1869. Год. IX!

Учитељски послови.

На све стране опажамо у данашњем вѣку тежњу за напредком, па тако и на пољу народне школе код сретних народа примѣтати се даје у новие доба живи и неуморни рад и силни душевни покрет к новоме раденом животу. Све што се у наукама и вештинама проналази и за общекористно призна, то се данашњим даном посредством јавних предавања и популарне књижевности по народу распростире и постаће ако Бог да по времену својном свега народа. Па почем је народна школа одређена да се у њој уче и васпитавају дѣца цѣлога народа то се често догађа да пријатељи просвѣте, па и сами законодавци захтѣвају да се у народним школама уче не само общекористне вѣштине и основна знања, него баш и саме разноврстне науке као: Природопис, Природословљѣ, Историја обща, Земљопис, Граматике, страни езици, Геометрија, Земљоделство па и сами земалски закони. —

Да ли је могуће науке ове, као посебне учевне предмете у обичној основној народној школи предавати, а да тѣм самим неогрѣшимо се о природу дѣчию, која је у њѣжном добу развитка свог? Нека нато одговоре они кои мисле да се многим учевним предметима срећа и благостанѣ младога нараштаја и потонѣг човѣчанства произвести даје. — А ми ћемо овдѣ сваком брату учитељу пријатељски пред очи ставити нѣколико савѣта здраве Педагогике, које молимо да к срцу приме и да их својски проуче и употребе у практичној радњи својој:

1. Неваља с науком одвећ наглити. Дѣте што се рано школским начином учити почне, и што се ученѣм отвећ претоварава, брзо ће увенути и ослабити тѣлом, а клоуће и духом. Жалосно је гледати како многи родитељи и учитељи малу своју дѣцу муче ученѣм страних езика, многим неразумљивим ученѣм на изуст, рисованѣм, писанѣм по вишесати на дан, па јошт и размишљавањем о наукама, за коих свањанѣ иште се вѣше зрѣ-

лости него што е дѣца, од 6—12 година имати могу. С' тога паметни људи свѣтую, да се у народну школу нешалю дѣца пре навршене седме године, па још и онда нека е прва школска година више сигралиште него озбиљно училиште. У сѣверной Америци има области, у којима е законом забранѣно дѣцу пре навршене седме године у школу примати. То е врло добро и ваљало би да се на то и код нас пази, особито по варошима, и код оне дѣце, која су тѣлом слаба, нејцка и развијена.

У самој школи нека наука гледаня главно мѣсто међу учевним предметима заузима и нека се најнуждније вештине и науке наочигледно познавати и употребљавати уче. Сматранѣм долази се најлакше и природи сходно до познаваня предмета с којима у додир долазимо, и тиме се на најбољи начин вештба моћ размишљавања и практични разум дѣчи, а то е од највеће потребе, од неоцѣњиве важности по живот свакога човѣка.

Из Психологије дознаемо да е само она наука од праве користи у осн. школи коју дѣца схватити могу, и о којој су кадра размишљати, и снагом свога разума разсуђивати. Све што дѣца механички без разумевања, и осећања уче, није ни од какве по њи користи, него им још на велику штету служи, ер тим се слаби тѣло, затупљуе разум, и убија воља к саморадни. Исто тако слаби снага дѣчија од претовариваня науком, кое бива кад учитељ брже болѣ и што више дѣци предае и дае учити наизуст, а неоставља им довољно времена, да науку прераде и да е својом својном учинити, и употребити могу.

Уз науку гледаня највећу бригу ваља обратити на то, да нам дѣца писати и добро читати науче, ер то су вештине сваком човѣку нуждне, а разумљиво читанѣ сврх тога дае дѣтету способност, да може из књига користна знања цѣлог живота свог себи прибављати, те тако и после школе и без учитеља себе изображавати и усавршавати.

2. Науке за дѣцу од 6—12 година само онда од праве могу бити користи, кад се не у научной системи, него као користна знања у најпростием облику саопштаваю.

По томе дакле неће се дѣте користити ако изучи природпис, природословљѣ, историју и т. д., као посебне редоставно (систематично) списане научне књиге. Доста е да дѣца из природних наука популарно списане чланке читаю, и да се о њима разговараю са учитељем, кои ће им науку разјашњавати, покушае с њима чинити, и сгодне слике пред очи им износити

www.nalib.rs
 УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
 разговор у с њима често дотичне науке понављајући упућивати их, да познаванј природе на материјалну корист, и на обрзованј чувства красоте и побожности; а познаванј прошлости народа свог, и животопис славних мужева на утврђењ у врлинама и на клоненј од порока у животу свом употребљую. Тако исто више вреди да дѣте правилно на милом свом матерњем езику говорити, писати и мисли своје изражавати научи, него механичко ученј граматичких правила скланяня и спрезаня са свим коликим изузетцима.

Сваки је редостав (систем) као неки костур, а тај дѣци нашой није од потребе, него им подајмо живо слово, живу науку која ће им на праву корист у животу послужити моћи. Све што је ван дѣтиег осѣћања, и што је противно дѣтиим склоностима, то је за дѣцу мртво и бесполезно. Само оно нека се дакле у школи учи што може допринети, да се богодани дарови ума и срца дѣтиег постепено и природи сходно развијую, да се здрављ дѣтињ унапреди, и да дѣте постане честит, ваљан, свестан, и радан члан свога народа, своје свете цркве, своје отачбине и човѣчанства.

Списатељи би ваљало да нам спишу лѣпе и за децу занимљиве животописе најврстнијих људи из старие и из новие прошлости наше, а уз то чланке о животу и обичајима народа нашег у разним крајевима, кои би животописи и чланци имали ући у читанке, те би тако читанке школске постале праве народне књиге, с којима би се дѣца радо забављала и које би се и у кући радо слушале и читале. —

Ако је што народу нашем нужно, то су му нужна знања из диететике или науке о чуванј здравља, и из науке о привреди домаћој и земљодѣлској. Али држим да се и ова знања у народној школи само у лѣпим популарно списаним чланцима читати имаю, па да се онда о њима учитељ с ученицима разговара, у разговору том користна за живот знања саопштавајући им, и у тима знањима утврђуюћи их.

Напротив у повторној и у недельној школи на свом е мѣсту да се читаю књиге као што су: „Наука о чуваню здравља“ од Дра Валенте; „Польоделство од Радића,“ и други популарно списани чланци о привреди, о чуваню здравља, о убитачности неваљалих обичаја, о правама и дужностима грађана наше отачбине и т. д.

За све то много су пригљививи одрасли младићи и људи него дѣца; њима је све то и од много веће користи.

Интелигентни родољуби у народу нашем а поглавито свештеници, лекари, сеоски бележници, варошки званичници, трговци, искусни економи и учители позвати би били да одраслој младежи и стариим људма и женама о овим предметима јавна предавања држе, која би највећу корист народу нашем принети могла.

Земљопис постојбине и стајбине ал особито предѣла у којима народ наш живи као посебна наука тек ученицима најстаријег (одсада петог и шестог) основног разреда, дакле онима који су обично десету живота годину навршили нека се у руке даје, и то више као спомоћна, него као учевна књига. Учитель нека своим живим говором и показивањем на мапи, дѣцу познавању Отачбине упућује држећи се свагда само онога што је најнеопходније, најкористније, најзанимљивије.

3. За облагорођење срца и душе дѣце нема бољга средства у народној школи него што је црквено појање. С' тога се особито својски сваком учитељу препоручује, да како мушку тако и женску дѣцу љубо појати научи, и да им појање тако омили, како ће они кад одрасту радо у цркву долазити, и ту појући у славу Божију духовно јачати, снажити се и сазидавати се. По себи се разумје да је сваки учитељ дужан текстове за појање у народној школи одређене дѣци разјасњавати, и својски око тога настојавати да се дѣци омили наш старославенски и обшти црквени језик свију православних Славјана. Одраслија младеж у недельној и у повторној школи треба да се учи великом црквеном појану, и да је у стану недельом и празником о јутренју и служби Божјој, а на велике годишње празнике и о вечерню све оно појати, што се сада у пѣвницама поје.

Читатељи наши сећа ће се из Школског Листа од прошле године оног красног примѣра, кога је свим нашим свештеницима дао честити парох велико копаньски Г. Андрей Поповић. Он је сво црквено пѣние из Октоиха, Антологиона, и оба Триода ставио у едан Мољтвослов од својих 27 табака. Тај Мољтвослов у парохји пѣговой има скоро свако одрасло мушко и женско челяде. Врстни свештеник тај преко зиме момке и дѣвојке учи појати, сваки дан по едан час, и своим неуморним трудом ствар је до тога већ довео, да у велико-копаньској цркви сваке неделје и празника по 500 и више хришћанских душа едним устима а едним срцем милогласно на старославенском језику прослављају Творца појући цело вечерње, јутренје, и службу Божију. Никакве оргуље никакве свирале и тимпани

нису у стану тако упечатленѣ учинити на срдце учестника и слушаца, као складни гласи многобројног народа у тој селској цркви. И заиста одликују се већ сада жители тог благословеног мѣста од околних селяка не само црквеним него и у обште поштеним животом, честитошћу, и любављу просвѣте, и напредком у свачему. А на томе имаю захвалити добром свом свештенику, кои се у свему показуе као пастир добри што душу своју полагаје за овце свое.

Зар не би то могло у сваком србском селу бити што бива под мармарошким Карпатима у овој руској обштини — угочанске жупаније ?

Ј држим да би то донста и код нас могло бити, кад би се само свештеници и учители наши свойски око овога посла заузели и кад би пре свега наша духовна највисша власт едан велики зборник духовних пѣсама о трошку народнога фонда издала и по народу раздала.

Тим али једино тим начином могла би се стара любав к цркви и православи обновити у срдцима садашњих и потонњих Србаља и Србкнија; тим начином би књига а с њоме и просвѣта у све словје народа нашег допрети и у њима стално одоманити се могла.

Уз црквено поянѣ свойски учити ваља у народној школи и народне пѣсме, као и родолюбиве а чисте пѣсме наших најбольших пѣсника, којима се осећанѣ родољубља буди а карактер народни чврсти и снажи за моћи против стати свакоме искушенију и одржати се у чистоти својој насупрот немилых спољашњих околности. Милина е доћи у србску школу па чути с каквим одушевленѣм у нвој дѣчица мушка пѣвају :

„Ј сам Србин србски син

Име м' Радивој

Први ми е завѣт мой :

С Србством падај стој !

И тог ћу се држати

Докгод будем дисати !

Вели србског отца син

Прави србски син ;

Од Отца ми остала

Љпа дара три :

Име Срба мач и крв

Што м' у срдцу ври ;

Од матере свети дар
 Србски език и олтар
 Има србског Отца син
 Прави србски син.“

А женска опет дѣчица умилним своим гласом попѣваю за школу малко преиначену прву строфу из пѣсме младе Србкинѣ овако :

„Я сам млада Србкиня
 Милком ме зову
 Имам другу Србкиню
 Анку кумову
 Имам брата Воина
 Србског сина Србина
 Лѣподичног Србина
 Славног Србина.“

Доиста као што поянѣ црквено припитомљава срдце и улива у нь блажия чувствованя, тако поянѣ читанѣ и казиванѣ красних народних пѣсама подиже и снажи у млађаним прсима сваког Србчета родолюблѣ, а обе пѣсме црквена и народна утврђую и освеђую побожност и народност, те најкрасниѣ врлине из коих се рађа права и чиста човѣчност.

Већ с' тога што є србска народна школа оно полѣ гдѣ се єдино могу ове двѣ врлине нѣговати, треба нам чувати вѣрозаконски и национални карактер наших народних школа: єр докле будемо нѣи имали, и докле се у нѣима буде славянски пояло а србски пѣвало, дотле ће и нас православних Србаля бити, а чим нашу школу напустимо ил из нѣ пѣсму и поянѣ избацимо нештаће нас, єр неће бити међу дѣцом нашом свѣсти народне ни свѣсти вѣрозаконске. Ево жива примѣра на то: Господштина наша и у ових краєви, ал особито у воєной краини нѣе шилила дѣцу свою амо од петдесет и више година у србску, него у туђу основну школу гдѣ им се дѣца научише туђе любити а своє презирати и ни-подашто држати. Па шта би од те дѣце кад одрастоше? Они се похوليше, за туђинством се понесоше, понайвише туђинкама се изженише и од свога рода одпадише, а дѣца нѣихова већ се сада међу чланове друге вѣре и народности броє, или ако су још по имену нашинци, срдце им є далеко удалѣно од светинѣ прадѣдовске, кою они презиру и од коє се стиде. —

По себи се разумѣ да осим поянѣ валя нам дѣцу бриж-гъиво упознавати с основима свете вѣре наше и омилити им

полазенѣ службе божіе, а свештенство е позвано да од сада већма лебди над утврђенѣм одраслог народа у вѣри честитим и ваљаним проповѣданѣм слова Божиег и свесрдним па естетичним одправљѣнѣм службе Божіе.

4. Рачун нам е такође од велике користи по дѣцу нашу. С тога настоймо да их свойски упутимо и утврдимо, у сва четири вида рачунаня како на памет тако и с цифрама. Кад ученици и ученице наше задобию већ лакост у разрачунаваню, у колико се та у обичном домаћем и грађанском животу изискуе, то им онда валя задавати за израђиванѣ онаке примѣре, из коих ће они наочигледно увидити моћи благословене послѣднице радности, уредности, умешности и штедљивости, а грозне каштиге коє лѣньост незнанѣ расипанѣ и раскошно разметанѣ за собом повлаче; тим ћемо произвести у њима любов к предноменути врлинама, а гнушанѣ од противних порока, те учинити, да и они кад одрасту постану вредни, уредни и чуварни, а кад тако буде у свима селима и варошима и по свима кућама сръбским, онда ће наступити срећниє доба, доба благостаня, и правог напредка у народу нашем. —

Обучаванѣ е тек едан део посла нашег учительског. С' тога дакле и ми несмѣмо се задовољити само тим што ћемо дѣцу нашу научити читати, писати, пояти и рачунати, и што ћемо им дати знаня, коя ће им у животу породичном, црквеном и обштинском од помоћи и користи бити. Да би труд наш могао подпуно добрим плодом по ученике наше уродити, нужно е да их ми навиком, заптом школским и особито свакидашњим примѣром нашим добро васпитавамо, и да тим полажемо основ ваљности и честитости, коя ће се у доцниєм добу живота њивоєг красно развити и показати.

Пре свега пак нужно е, да ученици наши, а и сви суграђани наши само врлине на нама видити могу, а то ће бити ако ми будемо добри християни, поштени люди, савѣстни точни и вѣрни у вршеню дужности наших; ако у дому своме, у школи, у цркви и у животу будемо уредни, любители чистоте, миролюбиви правдолюбиви, трпеливи, и човѣколюбиви; ако будемо свагда смѣрно о себи имали мѣнїе, и ако се чували будемо сплетака и мѣшаня у политичне и сваковрстне распре.

Осим тога ми треба да смо у станю свакоме, кои савѣта и науке од нас потребуе, добрим савѣтом и поуком послужити, а да би то чинити, и остале дужности своє вѣрно вршити могли, валя нам се единако учити Божиой и човѣчаской науци и правой мудрости.

www.cnlk.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Тако чинећи поживићемо достојно светом позиву нашем, одговорићемо савѣстно свим коликим дужностима нашим, заслужићемо право поштованђ, добро име и лђп спомен у обштини и у народу своме, а код Бога неувђли вђнац насладе небесне.

В.

Мисли о садашњим школским читанкама и предлог како би их прерадити требало.

У збору учитељском држаном у Срб. Бечеју 30. Авг. год. 1867, будем одређен, да зготовим план, по коме би се наше садашње читанке прерадити имале. Та зготовљена грађевина, имала би се на учит. збору 12. Септ. 1868 у Срб. Бечеју држаном прочитати и о њојзи већати. Кад сам за овај посао одређен, намера је збора та била, да тим путем дође до известне грађе, и по овој — посредством учених Србских мужева — до удесних и згодних школских читанака.

Јако сумњам да је част. збору дуго време било, те се по закључку овај чланак ни предузео није; а заиста, ту кад у скупу бесмо, беше и најбоља прилика да га прорешетамо, договоримо се, и до известна резултата бар у нашем срезу дођемо. Нашу би радњу на наш позив друга браћа у свом збору претресла, и тако би најпре до једног зглављеног плана дошли.

Сад кад није другчије, предајем ове моје назоре јавности, да би тако што пре избрани одбор до њих дошао и прорешетао, а осим тога, позивам сваког брата Србина, који жели, нека изволи своје мњење о њима изјавити.

Сад на саму ствар.

Коме је позната права задаћа наше народне школи, кои како ваља схваћа њену племениту цељ, тај ће лако и на ту мисао доћи, како да су удешене наше школске читанке, да се с њима све оно, што се у народној школи захтева, како ваља и постигне.

Добре цене производи, могу се само са добрим и одабраним средствима постићи, и нека би најискуснији човек био; нека је највећи вештак у ком пословању, ако за то згодна и удесна средства и опреме нема, неће а и неможе како ваља напредовати, па било то ма у најлакшој — најнезнатнијој радњи каквој.

Ова истина постоји ма за коју радњу, но куд и камо више важи она тамо, где је реч о раду и обделавању душе и срца човека, што је управо права задаћа наше народне школе. И заиста сав посао на страну али човека облагородити, човека човеком учинити, хоће се вештине, иште се трудна и велика рада, па и ту се даје увидети, да и овај посао поред свега тога, може тек онда напредан бити, ако су нам при руци сходна и удесна средства.

Истина, да је овај посао замашан и тежак, али и дичан и племенит, па са тога дадоше себи труда јошт у стара времена први стручни људи, те са мудри разлози доказиваху, да наука — изображеност — основана на истинском васпитању, јесте врло велика, преко нуждна потреба, јесте прави услов напредовања и среће људске. Али застарела глупост и надутост упорство, свему што је добро и полезно, у старим вековима, није допустило да се јошт тада започета велика мисао развије и оснажи; но она ако и није као буктиња горети и свима људма светлити могла, ипак је у тавној прикривеној одаји облагорођених срдаца човечанских тињала, а данас милом Богу хвала, тај је жижак распалио плам и светли свима људма, те се свако, ко се човеком назвати жели, у њеној светлости доста огледати и са њоме загрејати може.

Тако дакле данашњим даном кад се народи по већој чести пробудише и на здраву ногу праве самосвести сташе, почеше се збиљски домишљати, од куд да започну црпети просвету, науку, то највеће благо овога света. И врло брзо дођоше на ту сретну мисао, да је школа — и то народна школа прави почетак и извор тога неоцењеног добра; из узрока што је она не појединим члановима, него целом народу намењена; што она масу народа из тешког мртвила покреће; духом просветним напаја и на пут спасења изводи.

И то је прави узрок, што се у новије доба дало јако приметити, да изображени народи на све стране у земљи својој почеше народне школе дизати, са којима су данашњим даном више њих, али особито Швајцарска, Нјемачка и Северна Америка као начичкане.

Но тек што се почеше са тим спасоносним радом — са подизањем народних школа — занимати, одма им дође у помет, и та племенита мисао, да са школама самим по себи, ако ће их колико му драго бити, немогу никад праву целу постићи,

ако оне и згодно удешене и са нужним средствима снабде-
вене нису.

Међу прве и најглавније потребе школске уврстише ти сретни народи књиге школске.

Врло су добро увидели они, да је без ваљани књига, како школа тако и дете, управо ређи, код очију слепо, код ушију глуво а код уста немо; те се тако живо почеше старати и за тим ићи, да им школске књиге одиста прави урес школски — право спомоћно средство буду, којим ће моћи школа, као вешт занатлија, са најудеснијим алатом, све оне врлине које јој у задаћу спадају код детета пробудити и са поносом усавршавати.

Тако сретни народи радише, као свестни створ Божији делаше, и постепено развијаше се, па тако себе и у свима ваљаним и одликкованим човечанским врлинама на чело осталих истакосе.

Сад да се упитамо како ми у том погледу стојимо?

Мислимо се колико год хоћемо, нисмо тако сретни да са повољним одговором на среду изаћи можемо. Свакојако ако смо искрени, сами себи пребацити морамо, да смо јако — да не-
рекнем сасвим назад. —

Нећу овде ни да спомињем како са подизањем нових школа стојимо, само ћу о читанкама коју да рекнем, ради бољег објаснења.

Кад представимо себи, да смо дужни у народној школи, у повереној нам дечици, све оне даре будити и негати, које је милостиви Творац у њи уселио, да с временом постану полезни чланови човештва; па кад загледимо на материјал у садашњим читанкама, са којима би ту изврстну радњу извршити имали, врло ћемо се лако уверити, да смо са потребним средствима јако оскудни.

Ми имамо за сад три читанке, од којих прва и друга највише у наше школе допире. Све су те читанке са 4—5 одсека; са 100—300 и 400 страна; и 100 и 200 бројева напуњене. и поред свега тога, ко иоле пажљиво садржај њих разгледати, па га са захтевањем, које данашњим даном у народној школи иштемо — сравни, брзо ће увидети, да наша деца поред леба гладна и код воде жедна бити могу.

Да завиримо мало и у саме читанке, па да се уверимо, еда ли постоји та беда коју на њи бацамо.

Од нас учитеља у народној школи иште се поглавито: да морал, основан на религији, у деци будимо и као благу њиву

обделавамо, па да нам тако деца, колико је више можно очвр-
стају у тврдој и постојаној вери, чистој савести, искрености-
правди и поштењу и свима осталим врлинама са којима се про-
свећен члан народа једног само дичити и поносити може.

За овај узвишени рад нуждне су поред религијозних и остале добро удешене моралне приповедке. Па запитаймо се имамо ли ми у нашим читанкама тако вешто удешених одломака? — Изузимајући у свакој читанци по неколико чланчића, за које се рећи може да су приличног садржаја, све остало не може се ни близу употребити. Поред најбоље воље васпитатеља и учитеља једног, да чувство религијозно и снагу моралну у деце што боље развије, не може ништа учинити, ако неће себи труда дати и ваљане приповедке — што је деци најмилије — из „Школ. Листа,“ „Пријатеља младежи“ или из других припознатих дела, одабрати и казивати им.

Тако ето са морално-религијозном струком — овом најкраснијом врлином стојимо.

Но поред морално религијозног васпитања, дужни смо као васпитатељи деце негати и вештачки развијати стварна знања, са којима ће наш подмладак у стању бити свет познавати; у пространом свету умети се наћи, и тако поред осталих народа одржати се и напредно живети моћи.

Свима је нама добро познато, да код многе деце најбоље науке, које им док у школу иду са големим трудом предамо, ипак чим школу напусте, у заборав и пропаст оду. Ту ће се може бити приметити, да би тој грдној незгоди могао само други строжији систем доскочити, као пофторавајуће или више основне школе; али ја би јошт нешто додао; но пре свега нека ми је дозвољено послужити се са речма једног од првих србских педагога Др. Ђ. Натошевића. Он вели: „Науке и вештине у овој почетној школи само толико вреде колико са добро удешеним предметима оне душевне и умне снаге пробуде, које се после школе неизгубе, као што се школске науке изгубе и забораве, него до век пробуђене и за науком чезнуће остану.“

Таке би дакле чланке пре свега у нашим читанкама ваљало да имамо, па да и ову врлину у деци усавршимо; али признати морамо, да смо ми и у том погледу тако исто сироти, ако не и сиромашнији: јер садашње наше школ. читанке јесу превод с немачког, па су се Немци колко толко за чланке који ће морал вишој деци у читанкама њивим казивати, састарали, те их тако и ми, само у незгодном преводу имамо; ал у погледу

ове друге научне струке, писаше Немци такође за своју децу, и то из свога живота и завичаја, а ми и то преведосмо, те тако с тим туђим непознатим стварима, понајвише нашу децу од читања одтуђимо, и чезну за науком утучемо и успавамо, на место да их к овоме приближимо, упознамо и даљи им развитак омилимо.

Ма коју струку знанствену да узмемо нигде никоје утехе по нашу децу наћи нећемо. Ако заиђемо па потражимо природописа, земљописа, привреде а особито србске повести; наићи ћемо у место тога на саме неке привидности. Волео би знати, колико учитеља има, који су се садашњим школ. читанкама послужити могли, ако су у оним наукама, које повише наведох, своју дечицу колко толко упутити и настављати хтели. Ја бар с моје стране отворено исповедам, да сам много, много трудна посла, дангубе и кубуре имао; јер поред чиганака садашњих, на толико свитака тисканих, морао сам сила скупа времена потрошити, на бележење и писање за децу нужних стварних знања; а то све неби било кад би читанке добро удешене биле.

Но највећма што сваког правог искреног родољуба тиштати мора јесте то: да нигде у нашим читанкама ни спомена о нама као народу нема, као да нас је нестало са лица земље. Нигде ни словца из наше повести наћи нећемо; нигде од корице до корице неможемо наићи ни на две три искрене и ваљано списане речи, са којима би дечицу нашу уверили и обавестили да смо Срби, да смо Словени, да своју прошлост као славан парод имамо. По том се јасно види, да наше Србче, које србску школу походи, у њој Србску књигу учи, ако му се с друге стране у помоћ не притече, кад из школе изиђе, неможе знати шта је и које; ког ли рода и порода. Како ту стојимо са поносом народним, како ту да избегнемо оно истинито пророштво које вели: „лежи и лежаће у робству до века онај народ, ког срце незна за народни понос.“ Садашње читанке тискане су у време Бахово, Шмерлинга и др. и није икакво чудо што су препуне о Фридриху, Леополду, Албрехту, Рудолфу, Максу и др. — на место дичних Неманића, Кнеза Лазе, Милоша јунака и других наших врлих мужева; али би за то с тим пре било време да се садашње читанке прераде, сходно славном имену србских читанака школа.

Још имам да коју рекнем о језику којим су писане садашње читанке.

Чим започнемо садашње наше читанке читати, на први поглед упазимо да је превод, и то гдекоји су чланци особито оне песмице, такав превод, које деца ни читати не би требало дати. Ја овде немам намеру да оног врстног радника коме је негда та част у део пала да наше садашње читанке преведе — осуђујем, таква је и помисао далеко од мене, — онда је тако време било па се морало хтело ил нехтело онако радити.

Језик дакле неваља. Врата свију унутрашњих душевних чула трошна су и покварена. Онај велики дар, којим се ми као људи у многоне од осталог створа разликујемо, осакаћен је. Језик то красно и дивно својство наше, које народе дичи, у нашим је читанкама оштећен. Сви народи гледе и старају се да овај велики дар божији што лепше могу усаврше, дотерају и угладе; па то почињу од првог народног завода — од народне школе. А можемо ли ми то у нашим школама са онаким преводом учинити? Не никако. Сваки који свој језик љуби, који у свом језику као патриота ужива, увидеће да је ово врло важан, предмет за који се својски заузети ваља, да га доведемо на онај ступањ савршенства, са кога ћенас пред изображеним народима дичити и узносити, а то неиде с неба па у ребра, него полако, постепено дотерујући, а започети ваља у народној школи код мале деце. У нас је за сад са свим противно; за то је већ прека нужда, да су нам читанке школске, са којима желимо дечицу у матерњем језику изобразити, чисто у србском духу списане, да су тако удешене, како ће се деца милити кад их почну читати, а не мргодити и одтуђивати.

Тако и у обште пређох читанке садашње. Појединце од броја па до броја претресати, био би велик и дуг носао а ове би исте мисли изказати морао, зато сам изоставио.

Сад долази на ред да пред пошт. читатеља ставим план, како да се наше школске читанке удесе, да својој задаћи и своме имену подпуно одговорити могу. (продужиће се)

ШКОЛСКЕ ВЋСТИ.

СВЕТОСАВСКА СВЕЧАНОСТ У СОМБОРУ. Као што се сваке године успомена светитеља Саве првог просветитеља србског у Сомбору свечано прославља тако е и ове године у цркви и у школи пародни овај празник великолѣпно прослављен. У пол девет сати у југру сакупили су се ученици из главне мушке, из девојачке и обадве новозаведене предградске школе у велико варошко школско здание, гдѣ е пре-

частич господи протопресвитер наш водицу осветио, којом су приликом ученици пѣсму Светосавску одпојли. Затим е у пол десет започета свечана литургија у обадве цркве У Саборной цркви присуствовали су приправници и ученици свию основних србских школа а службу Божию служио е господи протопресвитер са два свештеника и ђаконом. Пошто се после службе освети кољиво приправничког завода, уз умилно звоненѣ свию звона и поянѣ Св. Савског тропара крене се Литија у здание учительскоприправничког завода, ков се у порти чело олтара исте цркве налази. Ту е народа толико много било, да се едва с тешком муком проћи и у велику дворану приправничку ући могло. Пошто свештенство водицу освети поспе се на катедру Господи Милан Костић кои е више богословске науке у киевской Духовной Академии предлане свршио и тамо степен магистра Богословие получио. Млади овай и врстни србин изговори прекрасну бесѣду, која се сматрати може као вѣнац овогодишнѣ светосавске свечаности наше, и коју ћемо читателѣма нашим у идућем броју саобштити. Особито нас тронуше у овай бесѣди оне рѣчи с којима нас говорник опоминаше на сложни и заднички рад на пољу просвѣте и свестраног напредка у духу светога православля и миле наше народности. На свечаности овай присуствовао е врстни градоначелник наш Г. Антоние Коњовић са више отгѣних србаля и красним вѣнцем родољубивих србкия, а простога народа било е толико много, да е њиме не само дворама него и ходник и већи део порте црквене као начичкан био. На жалост баш с тога морали су многи отгѣни грађани и госпође кући се вратити, немогући мѣста у дворани добити.

„ШКОЛА И ЖИВОТ.“ Под овим насловом покренуо е Господи Стеван В. Поповић у Будиму свезке за Педагогию. До сада е изишла од књиге прве свезка прва, која садржи у себи ове предмете: Предговор. Народно Воспитање. Наша деца — народња брига! Учитель у народу. Позив на учитеље народње у Бачкој.“

Препоручуемо ову ваљану књигу свакоме учителю да е себи набави и да јој читајућегу обштинства нађе. Труд овай младога господина писателя заслужуе сваку похвалу у толико више што е он међу младима наученицима нашим први кои се озбиљно педагогичној струци осветио, и кои е у овом првенцу свом у народном србском духу начела здраве Педагогичне освѣтљавати почео.

Цена е првой свезци само 20 новчића, а свакога месеца изићиће по една свезка.

„ПОЧЕЛА У РИСАНИЮ.“ Вредни наш Славянин г. А. В. Трухелка учитель главне учионе у Осѣку издао е недавно свезке за пртанѣ или рисанѣ под насловом: „Почела у рисаню.“ Ове свезке израђене су на основу многогодишнѣг искусства нѣговог, и могу се употребити с великом користи у свима ал особито у оним основним школама, у којима има много ученика те ние могуће учителю да свакоме ученику обашка показуе и посао поправля.

„Почела у рисаню“ састов се из пет методично израђених свезака. У прве три свезке су на свакој страни постепено нацртани образци, кои се састов из правих и кривих повука, и на ков угледајућ се треба да се почетник вештба, по њима испунивајући празне квад-

рате на дотичним странама. Четврта се свезка састоји из разнобојно нацртаних образаца, а у петой су све сами празни квадрати, које треба да ученик испуни по образцима из четврте свезке.

Препоручуемо особито учитељима старијих разреда у главним нашим школама, а и свима осталим који младеж у писању настављају, да у својим разредима „почела у писању“ од Г. Трухелке израђена употребљую; тим ће и себи и ученицима посао знатно олакшати, и оловрсти труд њихов добрим ће уродити плодом. Госп. Трухелка обећао нам је, да ће у течају ове године у Школском Листу разјаснити поступак при учењу писања и протумачити, како се свезке његове о коришћу употребити могу.

Цена је првим трима свезкама „Почела у писању“ свакој 15 нов.; четврта свезка, у којој има 107 бојадисаних образаца за цртање, стоји 48 новчића, а пета вреди 8 новчића, и може се као празна за свако вештање у почетима писања употребити. Добити се могу ове свезке у књижари В. Лауфера у Пешти.

„ЧЕСТИТКЕ О ИМЕН ДАНУ НОВОЈ ГОДИНИ И КРСНОМ ИМЕНУ ЗА ДЕЦУ СРБСКУ.“ Одавно се опазило да родитељи радо имају кад им дјца имендан и ново лјто писмено па још у стиховима честитају. То је био едан узрок што су многи отмени Србљи децу своју у немачку или мађарску школу пре времена одводили, радујући се кад им дете по казивању туђеродног учитеља на туђем језику списану честитку поднесе, и пребацујући кадкад србским учитељима што и они такве честитке у обичај неуведу.

Томе недостатку доскочио је г. Петар Деспотовић учитељ старијег девојачког разреда у Сомбору израдивши ову књижицу, која се и као премја за добру децу употребити може, па на коју с тога пажљивост браће учитеља обраћамо.

ОБЈАВА НОВЕ КЊИГЕ ЗА МЛАДЕЖ. Госп. Димитрије Јосић учитељ Новосадски објавио је књигу под насловом: „Ко грешн ро б је греху.“ Ту је књигу он посрбио по Фр. Хофману, и сада се већ у велико штампа. Од своје стране препоручуемо поштованим читаоцима Школскога Листа да се постарају ову за младеж веома полезну и поучну књигу у кругу познанства свога препоручити. — Књижа стоји 40 новчића а новци се шаљу напред писатељу у Н. Сад.

ПОКЛОН ШКОЛАМА И УЧИТЕЉИМА. Школски Лист за 1869. годину за сиромашне школе и учитеље имали су доброту предплатити слѣдећа Господа:

Високопреч. Г. Теофан Живковић архимандрит Бездински за девојачку школу у Сремски Карловци, за србску школу у Чобанцу код Будима и за учитеља Уроша Вујића у Маали Темишварској, — три примјера.

Високопр. Госп. Герасим Петрановић архимандрит Драговићки за пароха оброчког у Далмацији, за учитеља у Крупи Босанској, и за србског учитеља у Братишковицу у Далмацији, три примјера.

Из закладе високопр. Госп. Стефана Михаловића Архимандрита у в. Ђурђевског примао за ову годину Школски Лист: Србске школе у Дољној Любкови у Банату и у Петрини у крајини Хрватској, као такође и учитељ Кишфалудски Петар Берић, — свега три примјера

Како е пак пречастно братство манастира Св. Ђурђевског у кругу свом још седам предплатника на Лист овая сакупило и преко Господина Архимандрита свог послало; то уредништво ово на десет плаћених примѣрака шалѣ за ову годину као дар Госп. Архимандрита и братства Св. Ђурђевског, два примѣрака Школскога Листа и то едан школи Медјинској у Толчанској жупанији, а други школи Шиклошкој у Бараньи.

Преч. Г. Петар Купусаревић парох Сакулски предплатио на три примѣрака Школскога Листа оставивши уредништву на вољу да два примѣрака добрим сиромашниег стања учителяма шалѣ. Ови су дарови наменѣни г. Милошу Павловићу учителю Чипском на острову Чепельском и г. Ал. Анђелићу учителю Бегечком. (Продужиће се).

ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ НА ФОНД ШКОЛСКОГА ЛИСТА ОД ЧИТАТЕЉА КЊИГЕ: „СРБСКА НАРОДНА ЦРКВА.“ У броју 23. Шк. Листа од прошле године саобштилисмо имена оних поштованих лица која су као читатељи књиге „Србска Народна Црква“ на позив Преч. Госп. Архимандрита Бездински Теофана Живковића прилоге на фонд Шк. Листа послали. Ради чистиег рачуна започинѣмо овде наново тај попис и продужуемо га у колико е број приложника досада порастао.

Досадашњи дакле приложници ово су:

1. Г. В. Стефановић адв. у Вел. Кикинди	— — —	5 ф.	— н.
2. Преко г. Емануила Тошића пароха скупљно у В.	— — —	3	„ — „
С. Миклушу — — — — —	— — —	3	„ — „
3. Г. Ђџа Вукадиновић парох поконио е 12 примѣрака Молитвослова, у вредности од шест форинти а. в., кои досада још нису продани	— — —	—	—
4. Г. Михаил Бойчетић парох и наместник у Беловару	— — —	2 ф.	— н.
5. Г. Прокопије Петровић из Арада	— — —	2	„ — „
6. Родољуб из Ст. Бечеја, кои е први у том мјесту књигу добио	— — —	—	„ 40 „

Досада примљено е у новцу: — 12 ф. 40 н.

НОВ ПРИЛОГ НА ФОНД ШКОЛСКОГА ЛИСТА. Преч. Господин Петар Купусаревић парох сакулски поконио е на фонд Школскога Листа и ове годину едну форинту а. вр.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС. Трошком Алекс. Вагнера књиџара у Вуковару изишла е књига под насловом: „Нечиста кућа драма у пет радња“ коју е немачког превео Александар Поповић. Радња се сбива у последњој четвртини петнајстог столећа у Французкој.

Књига се ова добити може за 50 новчића код издавателя Алекс. Вагнера у Вуковару и у свима књиџарама.

 Ко ние рад овая Лист држати нека први број поврати, а ко га задржи, нека нам изволи што скорие предплату послати.

Лист овая тек 26 Јан. могосмо разаслати, е тога што наручени папир ние пре стигао. Стараћемо се да одсад уредно излази.

Лист овая излази двапут месечно.

Цена е на целу год. три форинта, а на по год. 1 ф. 50

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Тискано код Андрије Вагнера.